

Zijad Šehić, *U mojoj Bosni- povodom stogodišnjice posjete cara Franje Josipa I Bosni i Hercegovini od 30. maja do 4. juna 1910.* Sarajevo: Dobra knjiga, 2013, 221.

Zahvaljujući razvijenim informacionim sistemima današnjeg globaliziranog svijeta potrošačkog društva zasićeni smo do ignorancije svakodnevnim vijestima o, pored ostaloga, silnim posjetama raznim zemljama ličnosti različitog profila i savremene važnosti. I dok su neke od tih posjeta već unaprijed proglašene istorijskim, trajući najčešće i skoro uobičajeno po značaju i pažnji svekolike javnosti onoliko dugo koliko su medijski pokrivene i praćene stvarno fizički trajale, knjiga o jednoj posjeti i boravku važne ličnosti, vladara, cara i kralja Franje Josipa I Bosni i Hercegovini davne 1910. godine, sa ove višedecenijske, stogodišnje vremenske distance, dokazuje kakva se putovanja mogu okarakterisati istorijskim po svom složenom sadržaju i kasnijim refleksijama i značaju.

Već samo prvo prelistavanje ove knjige ostavlja dojam dokumentarca bez zvuka, nijemog filma, dok čitanje dokazuje koliko je taj prvi utisak samo površan, ali ne i tako pogrešan. Autor je jasno uočio, na osnovu vrlo strukturalno složene istorijske građe različite provinijencije i dubokog poznavanja perioda i zemlje u kojoj se posjet dogodio, nelogičan nesklad između njegovog značaja na evropskoj političkoj sceni i istovremeno i na onovremenom bosanskohercegovačkom planu, naspram skoro potpuno oskudnog razmatranja u dosadašnjoj istoriografskoj literaturi.

Posjet cara Franje Josipa I novopripojenoj pokrajini, Bosni i Hercegovini, bio je, prema svim raspoloživim podacima, više značan događaj bez premca, koji je izazvao posebno uzbuđenje i u privatnom i javnom životu stanovnika koji do tada nisu ni u pričama iz starine poznavali jedan takav događaj i do tada takve veličanstvene manifestacije koje su ga pratile. Kompaktnošću kompozicije autor Zijad Šehić je postigao optimalno širok obuhvat istorijskog trenutka u okvirima onovremene Bosne i Hercegovine, kojoj posjet cara daje svojevrstan pečat, tapiju na novouspostavljeno političko-pravno uređenje i ustanovljene forme društvenog života i dokazuje, na taj način, evropskoj sceni trijumf svoje unutrašnje i spoljne politike.

Kroz desetak poglavlja sa pratećim naučnim aparatom, bogat slikovni materijal, prilogom koji ilustruje programirani do detalja i posljednje sitnice složeni plan kretanja i boravka, kao i zaključak na tri jezika, jednostavno, jasno i pregledno, plastičnim stilom, prijemčivim i za laika i stručnjaka, autor rekonstruiše, ne samo tok putovanja cara od polaska iz Budimpešte 29. maja do povratka u Beč 6. juna, nego regeneriše pred našim očima složenu društvenu stvarnost onovremene Bosne i Hercegovine, njenih gradova i stanovnika, od Bosanskog Broda preko Sarajeva i Konjica, Jablanice do Mostara. Čitav taj zavidni trud

autora ima još jednu vrijednost, a to je da knjiga načinje i otvara niz novih pitanja i potreba za analizom, od protokola, mjera i načina obezbjeđenja, načina oblačenja, ponašanja, tendencija obrazovnog sistema, očekivanja i ciljeva nacionalno-političkih grupacija, i td., onoga vremena, do intrigantnog problema i za antropološko-sociološka istraživanja, odnosa stanovništva, pojedinih grupa, pojedinaca prema važnim i uticajnim ličnostima, vladarima, „očevima naroda“. Nesumljivo ova knjiga dokazuje da je posjet i boravak Franje Josipa I u Bosni i Hercegovini izazvao katarzično oduševljenje prisutnog stanovništva svih vjeroispovjesti i društvenih staleža do idolopoklonstva. Otvarajući čitav ciklus sličnih pojava i manifestacija putovanje Franje Josipa I je pretstavljalo i prvi u nizu izraza *vladarske milosti i pažnje* koja se uka-

zala stanovništvu Bosne i Hercegovine u zgnusnutom dvadesetom stoljeću. Svjedočenje ove knjige dozvoljava i da se komparativnim metodom posmatraju manifestacije stanovništva i njihov odnos prema uglednicima i vlastodršcima raznog profila koji su prodefilovali kroz ove prostore tog doba, kao i naknadne imresije kada to više nisu bili.

Zanimljivo, poučno, informativno, intrigantno analitički predstavljena problematika bogata slikovnim priložima preporučljiva je za čitanje i razgledanje kako stručnjacima različitog profila, tako i laicima da osjete duh prošlih vremena i u mnogo čemu da ga kompariraju sa današnjim sličnim pojavama ■

Seka Brkljača

Hannes Grandits, *Obitelj i socijalne promjene u hrvatskim selima (18.-20. stoljeće)*, *Studije slučaja Bobovac i Lekenik*. Zagreb: FF-press, 2012, 291.

Bosanskohercegovačka historiografija sporo i teško pravi odmake od Rankeovog tematskog i metodološkog načela. Pritisak u smislu važnosti i hitnosti potrebe da se obrade teme od nacionalnog, državnog i političkog značaja na historičara vrši dramatičan društveno-politički kontekst i činjenica dubokog zaostajanja bosanskohercegovačke historiografije. Na rasprave koje relativiziraju arhivski dokument kao fundamentalni temelj historijske (re)konstrukcije, i koje mu suprotstavljaju druge, manje konvencionalne historijske izvore, gleda se sumnjičavo, sa skepsom, kao na

relativizirajuće izvanstrukovne tlapnje. Korištenje teorijskih modela i metodologije drugih naučnih disciplina (uglavnom sociologije, politologije, mnogo manje antropologije, gotovo nikako psihologije i lingvistike) je, u rudimentarnim oblicima, zaživjelo – ali se tim alatom barata pomalo nespretno, nemušto, kao nečim što je aktuelno, moderno, ali u biti tradicionalnom historičaru nepotrebno.

S druge strane, u krilu zapadne historiografije, u najširem smislu, nastaje (već od početka 20. stoljeća) historiografija, tematski vrlo šarolika, slobodna i imagina-